

2. Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi Yaklaşırken İlişkilerin Görünümü

Cumartesi, 13 Eylül 2014 23:28 - Son Güncelleme Cumartesi, 13 Eylül 2014 23:33

[Türk dış](#) politikasının yakın dönemdeki başarı hikâyesi olan [Afrika](#) açılımı, ilişkileri kurumsal bir platforma taşımayı amaçlamış ve çok taraflı

[dış politika](#)

anlayışımızın güzel bir örneğini temsil etmiştir. Her ne kadar, 1998 tarihli “

[Afrika](#)

’ya Açılım Eylem Planı”

[dış](#)

politikada eksen kayması şeklinde tenkit edilse ve AB’ye tam üyelik hedefi ile çelişen bir tercih şeklinde yorumlansa da kıtanın en büyük

[dış](#)

ticaret ortağının AB olduğu gerçeğinin dikkate alınmadığı açıktır. Ayrıca söz konusu girişim, zamanlama açısından Çin, Hindistan, Brezilya ve Kore Cumhuriyeti gibi çok sayıda gelişmekte olan ülkenin

[Afrika](#)

’ya açılım politikaları ile de paralellik göstermiştir.

2008 yılındaki “1. [Türkiye](#) – [Afrika](#) İşbirliği Zirvesi” sayesinde kurumsallaşan ilişkilere paralel olarak diplomatik temsilciliklerin sayısındaki artış, yüksek düzeyli ziyaret trafiği, TİKA’nın kıtadaki faaliyet alanını genişletmesi, THY’nin doğrudan seferleri sayesinde ulaşımın kolaylaşması, ticaret hacmindeki ve yatırım akışındaki gelişmeler, BM’nin kıtadaki barış misyonlarına verilen destekler, [eğitim](#) alanındaki burs olanakları ve [Türk](#)

[STK](#)

’ların başarı hikâyeleri, olumlu tablonun genel bir özetidir. Nitekim İktisadi İşbirliği ve

[Kalkınma](#)

Teşkilatı (OECD),

[Afrika](#)

[Kalkınma](#)

Bankası (AfDB), Birleşmiş Milletler

[Afrika](#)

Ekonomik Komisyonu (UNECA) ve Birleşmiş Milletler

[Kalkınma](#)

Programı (UNDP) tarafından 2011 yılında “

[Afrika](#)

ve Yükselmekte Olan Ortakları” başlığı altında yayımlanan çalışmada, [Türkiye](#)’nin başarısına dikkat çekilmiştir.

[Afrika](#)’nın [stratejik](#) önemi karşısında, dış aktörlerin yaklaşımlarına bağlı olarak rekabetin çıtası da yükselmektedir. Henüz geçtiğimiz Nisan ayında AB’nin, Ağustos ayında ise [ABD](#)

’nin gerçekleştirmiş oldukları

[Afrika](#)

zirveleri, en yakın örneklerdir. 2000 yılında

[Afrika](#)

ile 10,5 milyar dolarlık ticaret hacmine sahip olan Çin ise geçtiğimiz yıl söz konusu tutarı 210 milyar dolara çıkartmıştır. Aynı dönemde Japonya, Hindistan ve Brezilya’nın

[Afrika](#)

’daki etkileri daha fazla hissedilmiştir. 2008 yılındaki zirvenin rüzgârını arkasına alan

[Türkiye](#)

ise 2009 – 2010 dönemi için BM

[Güvenlik](#)

Konseyi geçici üyeliğine seçilirken, kıta ülkelerinin büyük desteğini almıştır. BM’nin kıtadaki barışı koruma misyonlarına

[lojistik](#)

ve finansal destekler sağlayan

[Türkiye](#)

,

[Afrika](#)

ülkelerini yakından ilgilendiren 2009 tarihli 5. Dünya Su Forumu ve 2011 tarihli 4. BM En Az Gelişmiş Ülkeler Konferansı’na ev sahipliği yapmış, 2010 ve 2012 yıllarında Somali’nin yeniden yapılanabilmesi amacıyla iki mühim toplantı organize etmiş, Darfur’daki barış ve

[kalkınma](#)

sürecine destek sağlamak amacıyla Uluslararası Donörler Konferansı’nda

[Mısır](#)

ile birlikte eş başkanlık görevini üstlenmiştir.

2010 yılındaki Kıdemli Memurlar Toplantısı ve 2011 yılındaki Bakanlar düzeyinde bir Gözden Geçirme Konferansı, [Afrika](#) ile yeni bir yol haritasını ortaya çıkartmıştır. Zira 2010 – 2014 Uygulama Planı, yeni yol haritası olmuştur. Ancak iç kargaşaya sürüklenen komşu ülke

[Suriye](#)

ile gerginleşen ilişkiler,

[Afrika](#)

mesaisini olumsuz etkilerken, askeri darbe ve sonrasındaki gelişmeler üzerine

[Afrika](#)

’daki en büyük ticaret ortağımız

[Mısır](#)

ile diplomatik ilişkiler maslahatgüzar seviyesine inmiştir.

Bu süreçte, “2. [Türkiye](#) - [Afrika](#) İşbirliği Zirvesi” öncesi son hazırlıkların gözden geçirileceği İkinci Kıdemli Memurlar Toplantısı’nın planlandığı üzere 2012 yılında yapılamaması, zirve takvimini de aksatmıştır. 2. İşbirliği Zirvesi daha önce üzerinde mutabık kalınan yol haritasına göre, bir yıl gecikmeli olarak önümüzdeki Kasım ayında Ekvator Ginesi’nin başkenti Malabo’da icra edilecektir.

İlişkilerdeki genel tablo karşısında beklentiler yüksek olmakla birlikte, giderilmesi gereken eksiklikler de bulunmaktadır. Bilhassa açılım sürecinden bu yana kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, [sivil](#) toplum kuruluşları, üniversiteler ve medya gibi aktörlerimiz arasında [ulusal](#) bir ortaklığın tesis edilememiş olması,

[Afrika](#)

politikamızdan daha büyük kazanımlar elde etmemizi engellemektedir. Bu kapsamda, bahsi geçen aktörler arasında periyodik olarak istişare toplantılarının yapılması, mühimdir. Zira Batılı ülkelerin yanı sıra Çin, Japonya, Hindistan ve Brezilya gibi ülkeler,

[Afrika](#)

kıtasında geniş bir sahada ve çok sayıda aktörle temsil edilmektedirler.

2008 yılındaki zirve sırasında yalnızca 12 [Afrika](#) ülkesinde Büyükelçiliğimiz bulunurken, 2013 yılında söz konusu sayı 34’e ulaşmıştır. Geçtiğimiz Haziran ayında imzalanan kararnamelere göre Kongo Cumhuriyeti, Botsvana, Ruanda ve Benin’e atanması kararlaştırılan Büyükelçilerle birlikte sayı daha da artacaktır. Kıtadaki tüm ülkelerde Büyükelçilik açmayı hedefleyen

[Türkiye](#)

için öncelikli konu, sayıdan ziyade tam teşekküllü Büyükelçilikler olmalıdır. Açılan temsilciliklere bir Büyükelçi ve Üçüncü Kâtip düzeyinde bir temsilci atandığı durumlarda, haklarında çok kısıtlı enformasyona sahip olduğumuz kıta ülkelerinde arzulanan verimin alınabilmesi mümkün değildir. Bahsi geçen ülkelerde çeşitli düzeylerde meslek memurlarının yanı sıra ticaret müşavirlerinin, askeri ve kültür ataşelerinin de bulunması, ilişkilerimizin daha geniş boyutlarda değerlendirilebilmesi için zorunluluk arz etmektedir. Zira ticaret hacmi konusunda yüksek hedefler belirleyen

[Türkiye](#)

’nin 22 kıta ülkesinde ticaret müşavirliği bulunmaktadır. İlişkilerinin boyutu itibariyle,

[Afrika](#)

’nın dış ortakları arasında en çok öne çıkan ülkelerin dahi her ülkede diplomatik misyonları bulunmamakta, buna mukabil mevcut temsilcilikler, ihtiyaçlar ölçüsünde daha donanımlı hale getirilmektedirler.

Yine kıta ülkelerindeki Büyükelçiliklerimizin büyük bölümünün bir web sayfasından yoksun olduğu ya da mevcut sayfaların güncellenmediği görülmektedir. Böyle bir hizmetin sağlanması suretiyle ilgili ülkeler hakkında pratik bilgilere, yatırım koşullarına ve güncel bir takım gelişmelere yer verilmesi mümkündür. Daha da ötesi, [Türkiye](#) – [Afrika](#) ilişkilerine dair temel bilgileri ve güncel gelişmeleri tek çatı altında toplayacak bir web sitesinin oluşturulması, arzu edilen bilgilere ilk elden [ulaşım](#) kolaylığı sağlayacaktır.

[Türkiye](#) 'nin 2008 yılında kabul edildiği [Afrika Kalkınma](#) Bankası Grubu'na üyeliğinin beş yıl gecikmeli de olsa 29 Ekim 2013'de resmîyet kazanması, müteahhitlik sektörü başta olmak üzere bölgede faaliyet göstermekte olan [Tü](#)

[rk](#) şirketlerine yeni iş imkânları sunacaktır. Nitekim [Türk](#) firmaları, bundan böyle kıta ülkelerinde, kurum tarafından finanse edilecek projelerin ihalelerine katılabileceklerdir.

Ulaştırma alanında THY'nin [Afrika](#) ülkelere doğrudan sefer sayılarını her geçen gün arttırması, [Türk](#) firmalarına kolay, düşük mâliyetli ve hızlı nakliye olanaklarının sunulması adına olumlu bir hizmettir. Hava taşımacılığında olduğu gibi deniz taşımacılığında da benzer bir hamlenin başlatılması yerinde olacaktır.

[Afrika](#) 'nın toplam dış ticaretinin %90'dan fazlasını deniz yolundan yapması ve denizcilik sektörünün, [Türkiye](#) 'nin deneyimli olduğu sektörlerin başında gelmesi, yeni ticaret fırsatlarının yaratılması adına önemlidir.

[Türk](#) yatırımcılar tarafından kurulan ve işletilmekte olan özel ekonomi-sanayi bölgelerinin henüz [Afrika](#) 'daki tek örneği [Mısır](#) 'da bulunurken, Gana, Kamerun, Nijerya, Etiyopya ve Sudan'da sürdürülmekte olan çalışmaların sonuçlandırılmasıyla birlikte [Türk](#) firmalarının buralarda yatırımlara yönelmeleri mümkün olacaktır.

[Afrika](#) ile ekonomik ve ticari ilişkilerimize ivme kazandıracak serbest ticaret anlaşmalarının ve çifte vergilendirmenin önlenmesine dair anlaşmaların imzalanmasında ise yetersiz kalınmıştır. Bugün itibarıyla yalnızca dört kıta ülkesi ile Serbest Ticaret Anlaşmamız (STA) mevcutken, yedi ülke ile çifte vergilendirmenin önlenmesi konusunda anlaşmamız bulunmaktadır. Kıta içi ticaret hacmini arttırmayı, yerel endüstrilerini kurmayı, temel gıda ve tüketim malzemelerini üretmeyi

arzulayan [Afrika](#) ülkeleri, STA'ların [ulusal](#) [kalkınma](#) girişimlerini olumsuz yönde etkileyeceği gerekçesiyle konuya mesafeli yaklaşmaktadırlar. Bu tablo karşısında, [Afrika](#) ekonomisine yön vermekte olan COMESA, EAC, ECOWAS ve SADC gibi topluluklarla STA müzakerelerinin başlatılması, bir zorunluluk haline gelmiştir.

[Afrika](#) ile ticaret hacmimize dair ulaşılabilir hedeflerin belirlenmesi de mühim bir husustur. Yakın dönemde alınan önemli mesafelere karşın, konulan hedeflerin bir hayli uzağında kalınmaktadır. Sözelimi 2008 yılında dönemin Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen, 2012 yılı için [Afrika](#) ile 50 milyar [dolar](#) lık ticaret hacminin hedeflendiğini belirtmiş olsa da söz konusu yıl gerçekleşen ticaret hacmi, 23 milyar [dolar](#) düzeyinde olmuştur. Eski Başbakan [Recep Tayyip Erdoğan](#) ise 2013 yılının başındaki Gabon ziyareti sırasında 2015 yılının sonunda [Afrika](#) ile ticaret hacmindeki hedefi 50 milyar [dolar](#) olarak açıklamış ve bu konuda kararlı olduğunu vurgulamış olsa da 2013 yılının sonundaki ticaret hacminin 23,4 milyar [dolar](#) olması, mevcut şartlar altında söz konusu hedefin yine uzağında kalınacağına ilişkin dair güçlü bir izlenim oluşturmaktadır.

Diğer [sivil](#) aktörlerin yaklaşımlarına bakıldığında, [Afrika](#) 'ya yardım götürmelerinin yanı sıra kalıcı projelere imza atmakta olan [Tür](#)
[k](#)
[STK](#)
'lar,
[Türk](#)
iye'nin kıtadaki olumlu imajını desteklemektedirler. Bununla birlikte, kıtanın gündeminde geniş yer tutan [güvenlik](#), göç, çevre, [enerji](#), kadın ve çocuk hakları gibi sahalarda çalışmalar yapacak kuruluşların varlığına gereksinim duyulmaktadır. Üniversite ve medya gibi diğer [ulusal](#) aktörler ise

[Afrika](#)

ile

[stratejik](#)

ortaklık sürecine somut katkı sağlamaktan henüz uzaktırlar.

[Afrika](#) lı öğrencilere, sunulan burs fırsatlarına karşın, [Türk](#) üniversiteleri özellikle Sahra altı [Afr](#)
[ika](#)

'ya oldukça yabancıdırlar. Mütevazı sayıdaki akademik

[yayınlar](#)

ise daha çok bireysel çabalara bağlı olarak üretilmekte ve ihtiyaçların karşılanmasında yetersiz kalmaktadır. Akademik personelin de kıtaya ilgisinin sınırlı olması,

[Türk](#)

öğrencilerin,

[Afrika](#)

araştırmalarına yönelmelerini güçleştirmektedir. Ayrıca ülkemizde

[eğitim](#)

almakta olan

[Afrika](#)

lı gençlerle sağlıklı bir iletişim tesis edilememektedir. Doğru planlamalar sayesinde söz konusu öğrencilerden akademik ilişkileri geliştirecek türden projelerde istifade edilmesi, ülkelerine dönüş yapanlarla iletişimin sürdürülmesi amacıyla genel bir bilgi bankasının oluşturulması,

[Afrika](#)

'da nitelikli işgücüne ihtiyaç duyan

[Türk](#)

yatırımcılarına da yardımcı olacaktır. Bugün itibariyle, yerel yönetimlerin ellerinde

[Afrika](#)

lı göçmenlere dair hiçbir envanter bulunmazken, bu yönde hazırlanacak projeler sayesinde göç konusu üzerine yoğunlaşılması ve araştırmaların zamanla derinleştirilmesi, faydalı olacaktır.

Yazılı ve görsel basın ise 2012 yılında icra edilen [Türkiye](#) – [Afrika](#) Medya Forumu ve yine aynı yıl kurulan medya platformuna karşın,

[Afrika](#)

'nın potansiyelini

[Türk](#)

kamuoyuna yansıtamamaktadır. Yalnızca kıta ülkelerinde yaşanmakta olan olumsuz gelişmelerin üzerinde durulurken, kıtadaki olumlu gelişmeler ve başarı hikâyeleri gündemde yer bulamamaktadır. Üstelik aktarılan gelişmeler, Batılı haber ajanslarının değerlendirmelerinden oluşmaktadır ki, söz konusu kaynakların

[Afrika](#)

'daki gelişmeleri kendi ülkelerinin

[ulusal](#)

menfaatleri doğrultusunda çok farklı yorumlayabildiklerine sıklıkla tanıklık edilmektedir. Oysaki

medyanın ilişkilerde ne denli aktif bir rol oynayabileceği 2011 yılının yazında Somali’de yaşanan kuralık felaketi sırasında açıkça görülmüş ve

[Türk](#)

toplumu, yardımseverliğe öncülük eden tutumu sayesinde tüm dünyanın takdirini toplamıştır.

Kamu yayıncılığı yapmakla görevli kuruluşumuz TRT’nin web ve radyo yayınlarına, [Afrika](#) ’da yaygın olarak kullanılan Hausa ve Swahili dillerini eklemesi, devletin

[Afrika](#)

politikası ile ne kadar tutarlı ise hazırlanan haber programlarında yalnızca

[Afrika](#)

’daki olumsuz gelişmelerin işlenmesi de bir o kadar tutarsızlık arz etmektedir.

Özetle, [Suriye](#) başta olmak üzere son iki yıldır [dış politika](#) önceliklerine bağlı olarak [Afrika](#) ’da ki

[Türkiye](#)

rüzgârının hafiflediği hissedilirken, Kasım ayındaki zirve toplantısı yeni bir fırsattır. Fakat zirveden bağımsız olarak, ülkemizdeki

[ulusal](#)

aktörler arasında yakın bir ortaklık tesis edilememesi ve görünürdeki mevcut eksikliklerin asgari düzeye indirgenememesi durumunda,

[Afrika](#)

ile “stratejik ortaklık” düzeyinde tanımladığımız ilişkilerden kazanımlarımızın sınırlı kalması, kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.

Ufuk Tepebaş

<http://www.ufuktepebas.com/ikinci-turkiye-afrika-isbirligi-zirvesi-iliskilerin-gorunumu/>

[RUNNER](#)